

ROTTERDAM SCHOOL OF MANAGEMENT ERASMUS UNIVERSITY

GLOBAL COMPETITIVENESS REPORT 2017-2018 VAN WORLD ECONOMIC FORUM:
NEDERLAND OPNIEUW MEEST COMPETITIEVE ECONOMIE VAN DE EUROPESE UNIE

Onder strikt embargo tot woensdag 27 september 2017, 00.01 uur

Erasmus Centre for Business Innovation, Rotterdam School of Management, Erasmus University
(RSM) (Nederlands Partnerinstituut van het World Economic Forum)

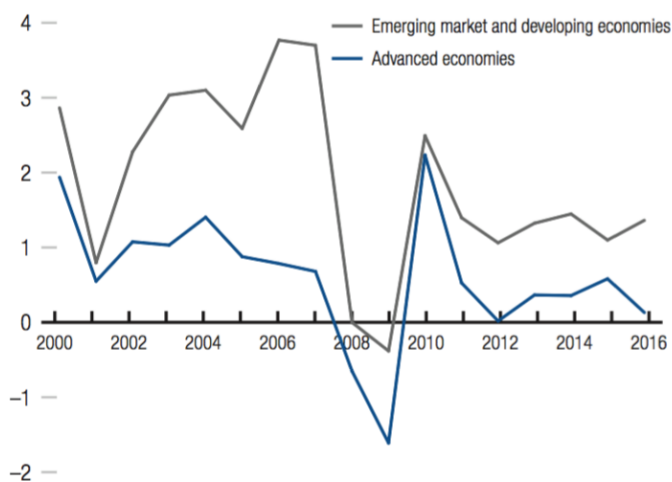
- Voor meer informatie over dit rapport: Prof. dr. Henk W. Volberda – (T) 010 408 2761; (M) 06 1297 2233; (E) hvolberda@rsm.nl
- Voor meer informatie over RSM: Drs. Ramses Singeling – Media & PR Officer (T) 010 4082028; (M) 06 24595468; (E) singeling@rsm.nl
- Secretariaat vakgroep Strategisch Management & Ondernemerschap, RSM Erasmus Universiteit / ECBI: Patricia de Wilde-Mes – (T) 010 408 2210; (E) pwilde@rsm.nl

Nederland opnieuw meest concurrerende economie van de Europese Unie:
Nederland op de 4de plaats van de mondiale concurrentie-index van het World Economic Forum door een sterke basis en innovatie-ecosysteem van wereldklasse.

Tien jaar na de financiële kredietcrisis laat de wereldeconomie weer signalen van herstel zien met een groei van gemiddeld 3,5% van de wereldeconomie. Ondanks deze positieve signalen zijn er nog veel onzekerheden voor toekomstig economisch beleid; een ongelijke verdeling van economische groei, verschillen in generaties, oneerlijke verdeling van kapitaal en verkwisting van natuurlijke hulpbronnen. Ook de noodzakelijke investeringen en gerealiseerde stijging in productiviteit blijven echter nog steeds achter (zie Figuur 1).

Figuur 1. Productiviteitsstijging, 2000-2016.

PPP, GDP-weighted

Bron: WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

De vierde industriële revolutie

Toch zijn er talloze nieuwe mogelijkheden voor productiviteitsverhoging en economische groei. Gebaseerd op digitale platformen ontwikkelt zich volgens Volberda “een vierde industriële revolutie die gebaseerd is op een convergentie van digitale, fysieke en biologische technologieën”. Disruptieve technologieën zoals Artificiële Intelligentie, Biotechnologie, Internet of Things, Robotisering en 3D-printing zullen nieuwe economische groei mogelijk maken, maar kunnen ook leiden tot nieuwe sociale conflicten. Volgens Volberda zullen “landen die geneigd zijn zich af te schermen van deze disruptieve technologieën en niet volop investeren in innovatie en nieuwe vaardigheden van de beroepsbevolking niet profiteren van deze nieuwe groeimogelijkheden”. De mogelijkheden voor monetair beleid van Westerse economieën om groei te stimuleren zijn volgens Volberda uitgewerkt. Juist hervormingen in de aanbodfactoren van de economie – zoals infrastructuur, arbeidsmarkt, onderwijs, technologie en innovatie – zullen de agenda moeten vormen voor nieuwe economische groei.

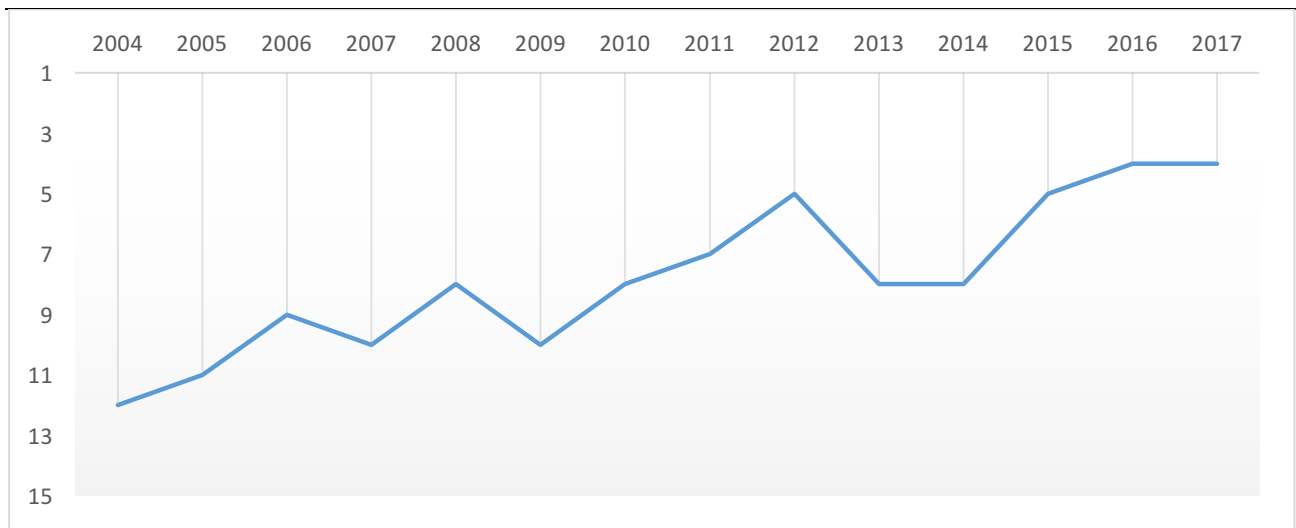
Focus op technologie, innovatie en talentontwikkeling zijn bepalend voor de Top-4

De landen in de Top-10 van de mondiale concurrentie-index zijn landen die onophoudelijk investeren in het behouden en ontwikkelen van talent en het voortdurend introduceren van hoogwaardige nieuwe producten en diensten op de markt. Zwitserland, de VS, Singapore en Nederland behoren duidelijk tot koplopers in de mondiale concurrentie-index door hun eenduidige keuze voor investeringen in *technologie* en *innovatie*. Tevens beseffen zij dat *publiek-private samenwerking* tussen overheid en bedrijfsleven noodzakelijk is om duurzame groei en welvaart te realiseren. Zij vormen daarom de top-vier van de mondiale concurrentie-index. Volgens het World Economic Forum zijn structurele hervormingen in de vorm van aantrekkelijke investeringen in talentontwikkeling, onderwijs en innovatie noodzakelijk om duurzame groei van de wereldeconomie te bewerkstelligen.

De ranking van Nederland: meest concurrerende economie van de Europese Unie

In de ranking van 137 landen heeft Nederland voor het tweede achtereenvolgende jaar een historische topnotering weten te behouden met een 4de positie in de ranking van meest concurrerende economieën. Hierdoor is Nederland opnieuw het meest concurrerende land van de Europese Unie. De 4de positie is *de hoogste ranking van Nederland sinds de totstandkoming van de Global Competitiveness Index in 2004*. Het Nederlands Partnerinstituut van het World Economic Forum, het *Erasmus Centre for Business Innovation* – onderdeel van de Erasmus Universiteit Rotterdam – verzamelt sinds die tijd de gegevens voor Nederland. Figuur 2 toont de ontwikkeling van de ranking van Nederland in de WEF Global Competitiveness Index over tijd.

Figuur 2. Ranking Nederland in WEF Global Competitiveness Index, periode 2004-2017

Bron: Erasmus Centre for Business Innovation (2017) op basis van de WEF Global Competitiveness Reports 2003/2004 – 2017/2018

Wereldwijd zijn alleen Zwitserland (1ste positie), de VS (2de positie) en Singapore (3de positie) concurrerender. Professor Henk Volberda, hoogleraar aan Rotterdam School of Management van de Erasmus Universiteit en Scientific Director van het Erasmus Centre for Business Innovation, stelt daarom dat “het exceptioneel was dat Nederland vorig jaar een 4de positie innam van meeste concurrerende economieën. Nederland beschikt echter ook dit jaar weer over een sterke basis (zie Tabel 1): een infrastructuur van wereldklasse (3de positie in de ranking), een goed functionerende overheid en instituties (een stijging met 4 posities naar de 7de plaats), een goed macro-economisch beleid met gezonde overheidsfinanciën (een stijging van 8 posities naar 14de plaats) en een kwalitatief hoogwaardige gezondheidszorg (4de positie).” Nederland heeft net als vorig jaar de beste haveninfrastructuur ter wereld. In een dichtbevolkt handelsland als Nederland is een kwalitatief goede infrastructuur onontbeerlijk voor de concurrentiekracht.

Naast een sterke basis beschikt Nederland nu ook over een innovatie-ecosysteem van wereldklasse

Maar dit jaar heeft Nederland volgens Henk Volberda opnieuw aanzienlijke verbeteringen laten zien (zie Tabel 1): “De marktwerking is verbeterd (5de positie) en het is gemakkelijker om nieuwe bedrijven op te richten. Daarnaast is Nederland een van de voorlopers als het gaat om de toepassing van nieuwe technologieën die de basis vormen van de 4de industriële revolutie, zoals kunstmatige intelligentie, robotisering, Internet of Things, cloud computing en 3D printing.” Nederland neemt de

3de plaats in betreffende de ontwikkeling en toepassing van deze nieuwe technologieën. Bovendien stelt Volberda dat bedrijven voor het eerst weer meer zijn gaan investeren in R&D (8ste positie) en veelvuldig samenwerken met kennisinstellingen (5de positie) waardoor hun innovatie-vermogen aanzienlijk is verhoogd (6de positie) en zij in staat zijn zijn nieuwe digitale verdienmodellen te ontwikkelen. De snelle adoptie van nieuwe technologieën in de Nederlandse samenleving en toepassing binnen bedrijven leidt volgens Henk Volberda tot “een innovatie-ecosysteem dat Nederland in een uitstekende positie plaatst om maximaal te profiteren van de 4de industriële revolutie.” Dit draagt bij aan “een netwerk van zeer geavanceerde en vooruitstrevende bedrijven (4de positie)”.

Het macro-economisch beleid, de herstructurering van financiële markten tezamen met hervormingen op de arbeidsmarkt heeft het internationale concurrentieniveau van Nederland aanzienlijk versterkt

Het gevoerde macro-economisch beleid heeft geleid tot gezonde overheidsfinanciën (een stijging met 8 posities naar plaats 14 door een afnemend overheidstekort en dalende overheidsschuld). Ook de werking van de arbeidsmarkt is opnieuw verbeterd (13de positie). De kosten van aannemen en ontslaan (stijging van 15 plaatsen naar de 34de positie) zijn gedaald en de flexibiliteit van de lonen is toegenomen. Ook de salarissen staan nu nog meer in verhouding met de geleverde productiviteit (stijging van 5 posities naar de 20ste positie). Professor Volberda stelt daarom dat: “de Nederlandse arbeidsmarkt goed functioneert en verdere flexibilisering van de arbeidsmarkt in Nederland ongewenst is”. De werking van de financiële markten in Nederland is dit jaar sterk verbeterd (een stijging van 9 plaatsen naar de 28ste positie). Volberda constateert dat niet alleen de gezondheid van banken is verbeterd (stijging met 10 posities naar de 41ste plaats), maar ook vermogen van banken om relevante financiële dienstverlening te bieden voor het bedrijfsleven (stijging met 9 posities naar de 25ste plaats) en het beschikbaar stellen van risicodragend kapitaal voor ondernemers en startups (een stijging met 12 posities naar de 42ste plaats).

Daling van kwaliteit hoger onderwijs is aandachtspunt

Net als vorig jaar blinkt Nederland nog steeds uit in het voortgezet onderwijs (5de positie), de beschikbaarheid van kwalitatief goede professionele trainingsdiensten (2de positie) en in de mate waarin Internet voor leerdoeleinden wordt aangewend in scholen (6de positie); dit laatste is interessant in het licht van de toenemende digitalisering van de samenleving. De kwaliteit van het bèta-onderwijs (5de positie) is verbeterd en de kwaliteit van management schools (3de) is met drie plaatsen gestegen ten opzichte van vorig jaar. In schril contrast met deze stijging staat de daling van Nederland op het gebied van kwaliteit van hoger onderwijs. Nederland is een plaats gezakt in hoger onderwijs en moet naast koplopers Singapore en Finland nu ook de VS voor laten. Professor Henk Volberda stelt: “Nederland heeft nog steeds excellent hoger onderwijs, maar de instroom in het hoger onderwijs is afgenomen. Gezien de uitdagingen van de vierde industriële revolutie en de snelle uitholling van bepaalde kennis, vaardigheden en functies door robotisering en kunstmatige intelligentie zijn meer investeringen in het Nederlandse hoger onderwijs noodzakelijk. Niet alleen voor de jongere generatie, maar ook voor academische bij- en omscholing van de oudere generaties”.

Tabel 1. Belangrijke scores en opvallende sub-scores van Nederland op de hoofdpijlers van concurrentievermogen

Factor	Ranking 2017	Verandering t.o.v. 2016
Instituties	7	▲4
Bescherming intellectueel eigendom	6	▼1
Kosten met betrekking tot terrorismebestrijding	64	▼7
Georganiseerde misdaad	23	▼2
Doeltreffendheid raden van bestuur	6	▲7
Protectionisme van minderheden	15	▲2
Rechtelijke bescherming van kredietnemers en verstrekkers	66	▼3
Infrastructuur	3	▶
Kwaliteit van haveninfrastructuur	1	▶
Kwaliteit van wegennet	5	▼1
Aantal mobiele telefoonabonnementen	41	▲17
Macro-economische omgeving	14	▲8
Overheidstekort (% GDP)	26	▲15
Collectieve besparingen (% GDP)	27	▶
Inflatie	54	▼7
Overheidsschuld (% GDP)	94	▲6
Kredietrating	9	▶
Gezondheid en basisonderwijs	4	▶
Levensverwachting	19	▲1
Instroom basisonderwijs	29	▼23
Hoger onderwijs en training	4	▼1
Instroom middelbaar onderwijs	5	▼2
Instroom tertiair onderwijs	21	▼5
Lokale beschikbaarheid van trainingsmogelijkheden	2	▲1
Kwaliteit onderwijssysteem	6	▲2
Kwaliteit van bèta-onderwijs	5	▲2
Kwaliteit van business schools	3	▲3
Training en ontwikkeling medewerkers	7	▼1
Efficiency goederenmarkt	5	▲3
Totaal belastingpercentage	84	▶
Effectiviteit van anti-monopolie beleid	2	▲2
Benodigde tijd voor het starten van een bedrijf	12	▲3
Invloed van buitenlands eigendom	26	▼4
Import	12	▼1

Efficiency arbeidsmarkt	13	▲1
Flexibiliteit van lonen	123	▲4
Kosten van aannemen en ontslaan	34	▲15
Salaris en productiviteit	20	▲5
Vrouwelijke participatie beroepsbevolking	46	▼1
Financiële markt ontwikkeling	28	▲9
Relevante financiële diensten voor het bedrijfsleven	25	▲10
Betaalbaarheid financiële diensten	19	▲3
Toegang tot kredietverstrekking	42	▲12
Gezondheid van banken	41	▲10
Technologische alertheid	3	▲3
Beschikbaarheid van nieuwe technologieën	7	▲2
Kennisabsorptievermogen bedrijven	3	▲5
FDI en transfer van technologieën	9	▲2
Mobiel breedband abonnementen	34	▲7
Marktomvang	23	▶
Thuismarkt	29	▲1
Buitenlandse markt	8	▼1
Export (% GDP)	7	▶
Bedrijfsomgeving	4	▲1
Kwaliteit van lokale leveranciers	4	▲3
Clusterontwikkeling	5	▲2
Controle over internationale distributie	4	▲3
Aard van concurrentievoordeel	6	▲3
Bereidheid tot delegeren van autoriteit	6	▼3
Innovatie	6	▲1
Capaciteit voor innovatie	6	▲4
R&D samenwerking universiteiten het bedrijfsleven	5	▶
Bedrijfsuitgaven R&D	8	▲6
Kwaliteit van wetenschappelijke onderzoeksinstituten	4	▶

[▶ = zelfde ranking; ▲# = stijging (van #) in ranking; ▼# = daling (van #) in ranking]

Bron: Erasmus Centre for Business Innovation (2017), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

Het nieuwe kabinet moet het gevoerde topsectorenbeleid samen met regionaal innovatiebeleid voortzetten

Hoewel er nog steeds veel kritiek is op het Nederlandse topsectorenbeleid heeft dit beleid volgens Volberda tezamen met de sterke ontwikkeling van regionale innovatie hotspots in Nederland (Eindhoven, Twente en Amsterdam) bijgedragen aan een uitzonderlijk innovatief ecosysteem: “Zonder het gevoerde topsectorenbeleid zou Nederland nooit de 4de plaats hebben bereikt op gebied van innovatie en geavanceerdheid van het Nederlandse bedrijfsleven. De samenwerking tussen universiteiten, bedrijfsleven en overheid is in de verschillende topsectoren de afgelopen 5 jaar sterk verbeterd (5de positie) en de kwaliteit van Nederlandse wetenschappelijk onderzoeksinstituten is van wereldniveau (4de positie). Nederland is een broedplaats voor nieuwe kennis, blijkend uit de 9de positie op het aantal ontwikkelde patenten in Nederland in relatie tot het aantal inwoners. Het innovatievermogen van bedrijven is significant toegenomen (6de positie) en ook de investeringen in R&D trekken eindelijk weer aan (zie Tabel 2).

Tabel 2. Scores van Nederland op de innovatie-indicatoren

Factor Innovatie	Ranking 2017	Verandering t.o.v. 2016
Capaciteit voor innovatie	6	▲4
R&D samenwerking tussen universiteiten en bedrijfsleven	5	▶
Bedrijfsuitgaven R&D	8	▲6
Kwaliteit van wetenschappelijke onderzoeksinstituten	4	▶
Inkoop overheid van geavanceerde technologische producten	19	▲2
Beschikbaarheid kenniswerkers	19	▲2
Patenten	9	▶

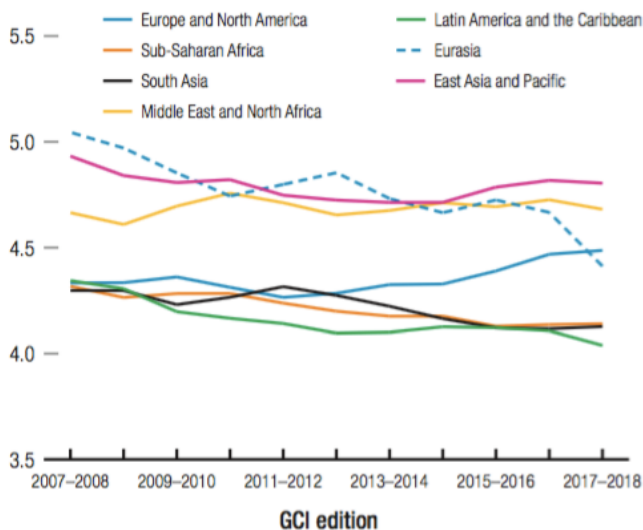
[▶ = zelfde ranking; ▲# = stijging (van #) in ranking]

Bron: Erasmus Centre for Business Innovation (2017), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

Flexibilisering van de arbeidsmarkt, gepaard met toenemende bescherming van werknemers leidt tot meer werkgelegenheid en minder ongelijkheid.

Vele West-Europese economieën hebben vanaf 1990 hun arbeidsmarkt hervormd en ingezet op een meer flexibele arbeidsmarkt (zie Figuur 5). De opeenvolgende financiële kredietcrisis en technologische ontwikkelingen hebben geleid tot een tweede ronde van hervormingen van de arbeidsmarkt. De flexibiliteit van de arbeidsmarkten in de oudere EU landen is daarom vanaf 2013 aanzienlijk toegenomen en vrijwel gelijk aan die van de nieuwe EU-landen (zie Figuur 6).

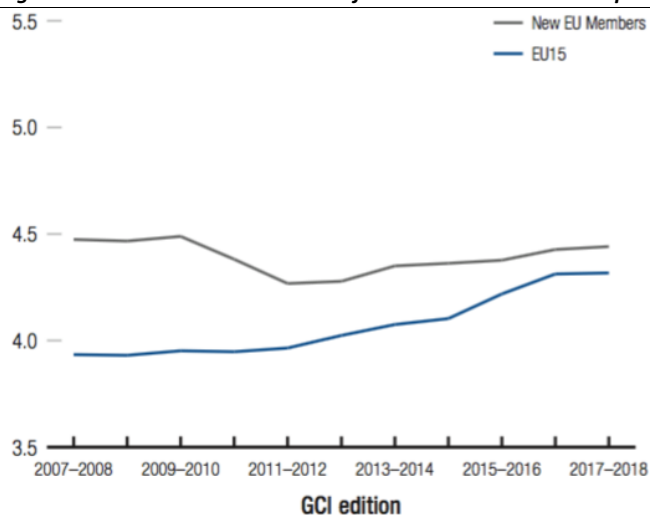
Figuur 5. Evolutie van de flexibiliteit van de arbeidsmarkt, 2007-2017.

Bron: WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

NB: gebaseerd op een continue steekproef van 114 economieën

Figuur 6. Evolutie van arbeidsmarktflexibiliteit binnen de Europese Unie, 2007-2017. Score (1-7)

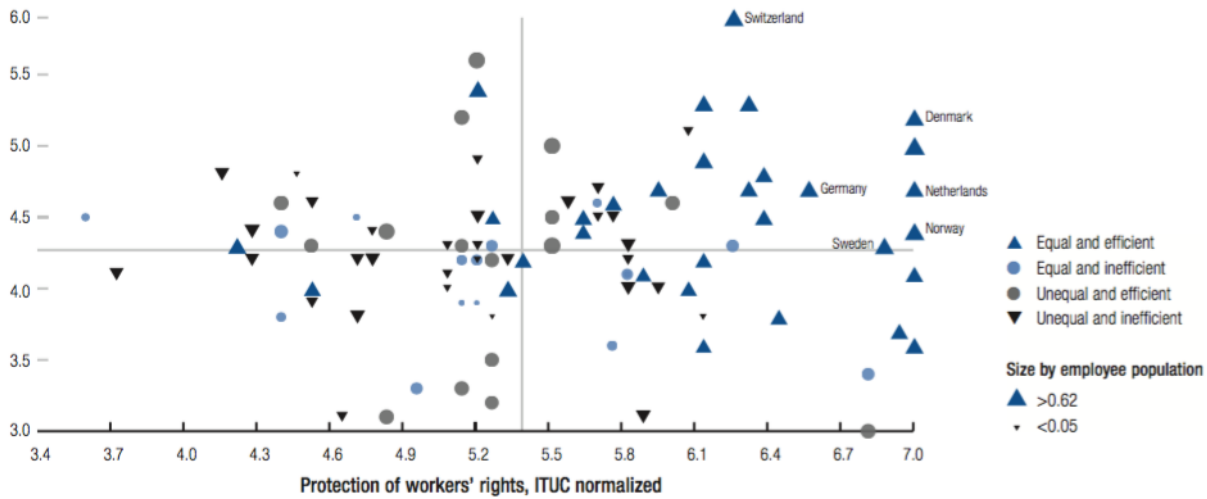
Bron: WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

NB: Onder de Nieuwe EU leden vallen Bulgarije, Estland, Hongarije, Kroatië, Letland, Litouwen, Malta, Polen, Roemenië, Slovenië, de Slowaakse Republiek, en de Tsjechische Republiek. Onder de EU15 vallen België, Denemarken, Duitsland, Finland, Frankrijk, Griekenland, Ierland, Italië, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Portugal, Spanje, het Verenigd Koninkrijk, en Zweden.

Volgens professor Henk Volberda “hoeft een toenemende flexibilisering van de arbeidsmarkt niet altijd gepaard te gaan met afnemende bescherming van werknemers. Hoge niveaus van flexibiliteit van de arbeidsmarkt en toenemende arbeidsbescherming zoals in Denemarken, Noorwegen, Zweden en Nederland hebben juist bijgedragen aan meer werkgelegenheid en minder ongelijkheid (zie Figuur 7)”. Gezien de dreigende uitstoot van banen in de middenklasse en groei in het hogere en lagere segment stelt Volberda dat “overheden naast flexibiliteit en mobiliteit juist veel meer moeten inzetten op werknemersbescherming in de vorm van her- en bijscholing.”

Figuur 9. Flexibiliteit van de arbeidsmarkt, bescherming van de rechten van werknemers, ongelijkheid, en de efficiëntie van de werknemers.

Labor market flexibility, average

Sources: Calculations based on the results of the Global Competitiveness Index 2017–2018 and the 2017 ITUC Global Rights Index.
 Note: Countries with a Gini coefficient lower than the median have been defined as "Equal". Countries with an employee population ratio above the median have been defined as "Efficient".

Bron: WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

NB: Landen met een Gini coëfficiënt lager dan de mediaan zijn geclassificeerd als "Equal" ("Gelijk"). Landen met een werknemerpopulatie ratio boven de mediaan zijn geclassificeerd als "Efficient" ("Efficiënt").

De Top-10 van de WEF Global Competitiveness Index

Zwitserland heeft de koppositie weten te behouden en de VS is de nieuwe runner-up. Grootste stijger in de top-10 is Hong Kong (6de plaats), terwijl Singapore, Zweden, de UK en Japan allemaal een plaats zijn gedaald; zie Tabel 3.

Tabel 3. Top-10 Ranking WEF Global Competitiveness Index 2017

Land	Ranking 2017	Verandering t.o.v. 2016
Zwitserland	1	▶
Verenigde Staten	2	▲1
Singapore	3	▼1
Nederland	4	▶
Duitsland	5	▶
Hong Kong SAR	6	▲3
Zweden	7	▼1
Verenigd Koninkrijk	8	▼1
Japan	9	▼1
Finland	10	▶

▶ = zelfde ranking; ▲ # = stijging (van #) in ranking; ▼ # = daling (van #) in ranking

Bron: Erasmus Centre for Business Innovation (2017), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

Door blijvende investeringen in talent en innovatie weet Zwitserland (1ste positie) de koppositie te behouden; het land heeft een nummer 1 positie op innovatie en het bedrijfsleven is het meest geavanceerd. De VS is gestegen naar de tweede plaats door de efficiënte markten, slimme en geavanceerde bedrijven en een krachtig innovatiesysteem. Toch blijft het land nog steeds achter lopen op basis factoren zoals investeringen in primair onderwijs en gezondheidszorg. Singapore is gezakt naar de 3de plaats door achterblijvende innovatieprestaties en oplopende overheidsschulden. Duitsland behoudt haar 5de positie door blijvend te investeren in innovatie (5de positie) en een sterk ontwikkeld bedrijfsleven (5de positie) dat excelleert in de toepassing van hoogwaardige technologie en investeert in goed opgeleide medewerkers. Hong Kong is met 3 posities gestegen naar de 6^{de}

plaats. Het heeft de beste fysieke infrastructuur van de wereld, zeer efficiënte markten en een zeer flexibele arbeidsmarkt. De financiële sector is zeer ontwikkeld, maar innovatie blijft in Hong Kong toch enigszins problematisch. Ondanks het effectieve macro-economische beleid (afnemend overheidstekort) en een relatief sterke focus op innovatie en de adoptie van nieuwe technologieën is Zweden verder afgedaald naar de 7de positie. De hoge belastingtarieven, rigide arbeidsmarkt en een toenemende schaarheid van wetenschappers en ingenieurs beperken het concurrentievermogen van Zweden. Het Verenigd Koninkrijk is dit jaar met 1 positie gezakt naar de 8ste plaats. De snelle digitalisering van het bedrijfsleven, de geavanceerde bedrijfsprocessen en de flexibele arbeidsmarkt hebben bijgedragen aan een zeer concurrerende economie. Het gevolgde macro-economisch beleid en de lopende Brexit onderhandelingen hebben echter een negatief effect op het concurrentievermogen van het Verenigd Koninkrijk. Ondanks de hoge investeringen in R&D en de relatief grote beschikbaarheid van wetenschappers en ingenieurs is de Japanse economie met een positie gezakt naar de 9de plaats. De starre arbeidsmarkt en een lage participatie van vrouwen, de slechte macro-economische situatie en de gebrekkige marktwerking spelen de Japanse economie parten. Finland blijft de hekkensluiter van de Top-10. De afnemende export naar Rusland en afnemende vraag naar papier en elektronica remmen de Finse economie af. Toch is het indrukwekkend hoe de jongere generatie in Finland door nieuwe onderwijsmethoden wordt voorbereid op de 4de industriële revolutie. De substantiële investeringen in lager en hoger onderwijs (menselijk kapitaal) en innovatie zullen waarschijnlijk bijdragen aan een revitalisering van de Finse economie.

Zwitserland is voor het negende jaar op rij koploper in de mondiale concurrentie-index. Net als vorig jaar is staat Zwitserland wereldwijd bovenaan wat betreft de efficiëntie van de arbeidsmarkt. De relatief grote mate van flexibiliteit van de arbeidsmarkt sluit goed aan bij het dynamische concurrentielandschap van innovatie-gedreven economieën, waar ontwikkelingen zoals de toenemende digitalisering en automatisering veel impact hebben. Zwitserland is tevens koploper op het gebied van zowel de geavanceerdheid van bedrijfsprocessen en als innovatie. De score op beide kernfactoren is toegenomen ten opzichte van vorig jaar. Ook op andere determinanten van internationaal concurrentievermogen scoort het land hoog, waaronder de kwaliteit van de gezondheidszorg en basisonderwijs (2de positie), de algemene capaciteit om van technologische ontwikkelingen en toepassingen te profiteren (2de) en de solide macro-economische context (3de positie).

De **Verenigde Staten** zijn dit jaar een plek gestegen en hebben daarmee dit jaar de tweede plek overgenomen van Singapore. Deze verbeterde score is in lijn met de opwaartse beweging die reeds in 2010 is ingezet: sinds dat jaar hebben de VS een continue verbetering van de internationale concurrentiekracht laten zien. Opvallend is wel dat het land op een magere 25ste positie staat wat betreft economische basisfactoren. Dat is deels te wijten aan de relatief zwakke macro-economische omgeving (83ste positie wereldwijd), de zwakste schakel van de VS. In vergelijking met andere landen met een topnotering in de mondiale concurrentie-index scoren de VS tevens laag op het gebied van de kwaliteit van de gezondheidszorg en het basisonderwijs, ondanks een lichte stijging ten opzichte van vorig jaar. De sterkte van de economie is dan ook te danken aan de sterke performance op het gebied van efficiency- en innovatie-gerelateerde factoren, met een respectievelijk 1ste en 2de positie wereldwijd. Deze scores wijzen op sterk innovatie ecosysteem en een uitstekend functionerende productieomgeving. Om de positie in het wereldwijde concurrentielandschap verder te versterken is het onder andere van belang dat de VS investeert in menselijk kapitaal, met name in de gezondheidszorg en het basisonderwijs.

Singapore is wederom een van de meest concurrerende economieën ter wereld met hoge scores op diverse sub-factoren, maar moet dit jaar naast Zwitserland ook de VS voor zich dulden in de overall ranking. De kwaliteit van de infrastructuur (2de), de efficiënte werking van de product- en arbeidsmarkt (1e en 2e positie) en de stabiele financiële sector (3de) zijn van topklasse. De macro-economische omgeving is enigszins verslechterd vanwege de toenemende overheidsschuld. Deze schuld is één van de hoogste ter wereld wanneer deze wordt afgezet tegen het bruto binnenlands product. Ook wat betreft de algemene stand van zaken op het gebied van technologie (14de positie) scoort het land geen topnotering. Om het concurrentievermogen verder te versterken is het van belang dat het land meer voortuitgang boekt op het gebied van de geavanceerdheid van bedrijfsprocessen (18de positie) en innovatie (9^e positie).

Nederland behoudt de vierde positie op de mondiale concurrentie-index, mede dankzij de hoge kwaliteit van het onderwijs (4de positie), de capaciteit om van technologische ontwikkelingen en toepassingen te profiteren (3de), de geavanceerdheid van bedrijfsprocessen (4de) en het relatief sterke innovatie ecosysteem (6de). De scores op deze sub-factoren van concurrentievermogen geven Nederland een prima uitgangspositie om een leidende rol te spelen in de zogenaamde 'vierde industriële revolutie' die een steeds grotere impact heeft op het mondiale concurrentie- en innovatielandschap. Aandachtspunten om het concurrentievermogen verder te versterken zijn onder meer de stabiliteit van de financiële sector en het verhogen van de kwaliteit van hoger onderwijs.

Ook **Duitsland** behoudt dit jaar de (5de) positie in de Global Competitiveness Index, met een lichte verbetering van de absolute landscore ten opzichte van vorig jaar. Het land blijft een van de meest innovatieve landen (3de positie) en scoort tevens hoog wat betreft de kwaliteit van de infrastructuur (10de) en de mate waarin het land van technologische ontwikkelingen en toepassingen kan profiteren door de algemene gang van zaken op het gebied van technologie. De 'slechtste' score (21ste positie) staat genoteerd bij de kwaliteit van de institutionele omgeving. Tot de meest problematische factoren om zaken te doen behoren, volgens het Duitse bedrijfsleven, de huidige belastingtarieven en belasting-gerelateerde regelgeving, gevolgd door de restrictieve regelgeving rondom arbeid.

Hong Kong SAR is dit jaar 3 plekken gestegen van de 9de naar de 6de positie. Deze sprong is onder andere te danken aan de verbetering in de bedrijfsomgeving, van de 17de naar de 11de plek. Daarnaast profiteert Hong Kong SAR van een grote vermeerdering van het aantal beschikbare wetenschappers en ingenieurs, waarbij het land met 20 plekken is gestegen naar de 23ste plaats. Dit wordt ondersteund door de stabiele en efficiënte markt (2de positie) en gefaciliteerd door de infrastructuur van wereldklasse (1ste positie).

Zweden is dit jaar met een ongewijzigde absolute score één plek gedaald naar de 7e positie, wat feitelijk te wijten is aan de hogere score van Hong Kong. De stabiele top-10 notering van Zweden is mede te danken aan de stabiele macro-economische omgeving (4e positie) en, deels hierdoor, de relatief sterke positie om te profiteren van nieuwe technologische ontwikkelingen (5^e). Ook op het gebied van de geavanceerdheid van bedrijfsprocessen (6^e) en de kwaliteit van het innovatiesysteem (7^e) scoort het land sterk. Daarbij is, net als in Nederland, Denemarken en Zwitserland, de werkloosheid en ongelijkheid op de arbeidsmarkt relatief laag, en scoort Zweden relatief sterk op economische basisfactoren (8^e positie overall) die verdere groei in innovatiekracht faciliteren.

Het **Verenigd Koninkrijk** is, evenals Zweden, 1 plek gedaald door de inhaalslag van Hong Kong SAR. Dit ondanks een minieme stijging in de absolute totale score. De positie van het Verenigd Koninkrijk heeft dit jaar niet echt geleden onder de uitkomst van het Brexit referendum; de gevolgen hiervan zullen zich echter pas na het afronden van de onderhandelingen openbaren. Momenteel is er zelfs sprake van een lichte stijging in het vertrouwen dat het Britse volk heeft in hun politici (17de positie). Dit gaat gepaard met een verbetering in de transparantie van de beleidsvoering van de overheid (14de positie). Wel gaat het Verenigd Koninkrijk nog steeds gebukt onder een relatief slechte macro-economische context (68ste positie) en een groot begrotingstekort.

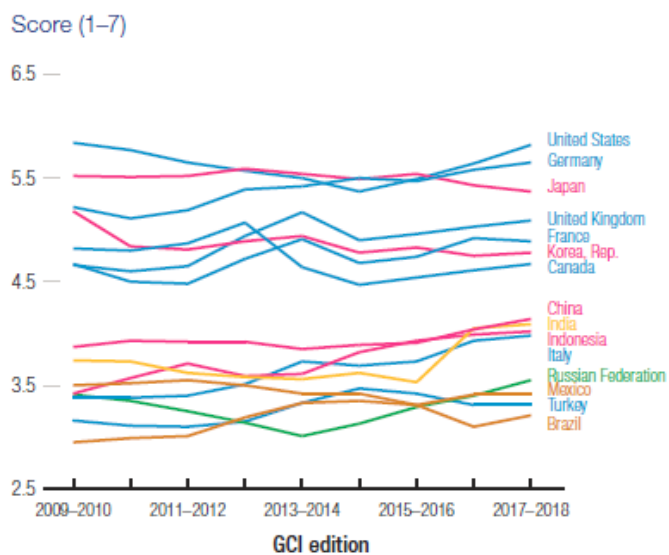
Japan daalt een positie in de ranglijst vanwege de substantieel verbeterde concurrentiekracht van Hong Kong. De sterke algemene performance van de Japanse economie wordt grotendeels gedreven door de hoge kwaliteit van de fysieke en digitale infrastructuur (4de positie), een gezonde en goed opgeleide beroepsbevolking en een vruchtbaar innovatie ecosysteem (8ste). Daar tegenover staat een relatief zwakke macro-economische omgeving (93ste positie) die grotendeels is veroorzaakt door een deflatieperiode in 2016 en consistente zorgen wat betreft publieke financiële middelen. Wel is de algemene balans in het overheidsbudget enigszins verbeterd. De hoge mate van ICT-gebruik in het land heeft de algemene stand van zaken op het gebied van technologie verbeterd. De verslechterde efficiëntie van de arbeidsmarkt duidt in het geval van Japan op het relatief moeilijk kunnen vasthouden van talent, wat problematisch kan zijn voor verdere verbeteringslagen in concurrentievermogen.

Finland bezet ook dit jaar weer de 10e plaatst. Finland voert de ranglijst aan op het gebied van transparante en efficiënte publieke organen (1ste positie). Het land loopt voorop in kwaliteit van basisonderwijs en gezondheidszorg (1ste positie) en heeft een excellent hoger onderwijssysteem (2e plaats). De arbeidsmarkt van Finland is echter sterk gereguleerd (23ste positie). Henk Volberda licht toe: “Finland heeft te maken met schokken in twee van haar voorname industrieën – informatietechnologie en papier – en in een van haar voornaamste exportmarkten: Rusland. Toch is het indrukwekkend hoe de jongere generatie in Finland door nieuwe onderwijsmethoden wordt voorbereid op de 4de industriële revolutie. De substantiële investeringen in lager en hoger onderwijs (menselijk kapitaal) en innovatie zullen waarschijnlijk bijdragen aan een revitalisering van de Finse economie.”

Naast westerse geavanceerde economieën zijn ook opkomende economieën steeds beter in staat om te innoveren

Naast de gevestigde economieën zijn ook steeds meer opkomende economieën zoals China, India en in mindere mate Indonesië succesvol in het creëren van innovatie hotspots (zie Figuur 3). De aard van innovatie is volgens Volberda veranderd; het is niet meer gedreven door enkele onderzoekers in een bedrijf of universiteitslaboratorium, maar veel meer een proces van co-creatie tussen onderzoekers op verschillende locaties. De positieve effecten van doorbraakinnovaties voor bedrijven en de samenleving zijn duidelijk zichtbaar in ontwikkelde economieën, maar blijven uit bij opkomende economieën (zie Figuur 4). De maatschappelijke impact van innovaties in landen als China en India is vooralsnog zeer gering omdat bedrijven en mensen maar beperkt toegang hebben tot nieuwe technologieën.

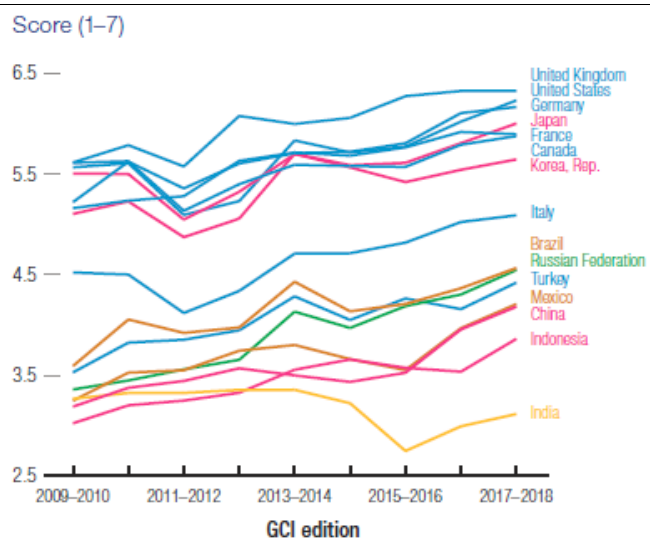
Figuur 3. Evolutie van de innovatie in grote geavanceerde economieën en in grote opkomende economieën, 2009-2017

Source: Calculations based on the results of the Global Competitiveness Index 2009-2010 through 2017-2018.
 Note: Colors correspond to regional classifications: ■ Europe and North America; ■ East Asia and Pacific; ■ Latin American and the Caribbean; ■ Eurasia; and ■ South Asia.

Bron: WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

Figuur 4. Toepassing van nieuwe technologieën in grote, geavanceerde economieën en in grote, opkomende economieën, 2009-2017

Source: Calculations based on the results of the Global Competitiveness Index 2009-2010 through 2017-2018.
 Note: Colors correspond to regional classifications: ■ Europe and North America; ■ East Asia and Pacific; ■ Latin American and the Caribbean; ■ Eurasia; and ■ South Asia.

Bron: WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

Grootste dalers en stijgers

In tabel 4 is een overzicht te zien van de grootste stijgers en dalers op de Global Competitiveness Index tussen 2016 en 2017. Hier valt in de eerste plaats de forse stijging van *Cyprus* op. Na een dramatische daling met 18 plekken in 2016 heeft het land zich inmiddels herpakt. Deze stijging is beïnvloed door hervormingen in de macro-economische context, gezien Cyprus op dit aspect met 12 plekken is gestegen van de 109de plaats naar de 97ste plaats. Een andere belangwekkende stijging wat betreft Cyprus is de kwaliteit van de gezondheidszorg en het basisonderwijs, waarbij Cyprus na een stijging van 22 plekken nu de 17de plaats van inneemt.

Een andere grote stijger is *Egypte*. Dit land ging tussen 2016 en 2017 in totaal 15 plekken omhoog naar de 100ste plek. Deze verandering maakt deel uit van een gemiddelde stijging van het de prestaties van het Midden-Oosten en Noord-Afrika, hetgeen een gevolg is van de diversificatie waartoe de gebieden gedwongen werden na het stabiliseren van de lage olie- en gasprijzen.

Hiernaast valt ook de diepe val van *Zuid-Afrika* op. Dit land is tussen 2016 en 2017 van de 47ste plek gezakt naar de 61ste plek. Afrika ten zuiden van de Sahara liet als regio een kleine maar gestaagde verbetering zien tussen de jaren 2011 en 2015, maar deze verbeteringen lijken gedurende de afgelopen 2 jaren teniet te zijn gedaan door de continue aftakeling van de macro-economische context. Afrika kon een groot deel hiervan compenseren met verbeteringen in de infrastructuur en de gezondheidszorg, maar zakte ook verder terug op basis van de kwaliteit van de instituties. Hoewel Zuid-Afrika nog steeds een van de meest competitieve landen is in Afrika ten zuiden van de Sahara, stijgt de werkloosheid en blijft de export laag. Hierdoor is de verwachte GDP-groei voor 2017 en 2018 slechts 1.0% en 1.2%, respectievelijk.

Tabel 4. Grootste stijgers en dalers op de Global Competitiveness Index (Global Competitiveness Report 2017-2018)

	Land	Ranking 2017	Verandering t.o.v. 2016
GROOTSTE STIJGERS	Cyprus	64	▲19
	Bhutan	82	▲15
	Egypte	100	▲15
	Brunei Darussalam	46	▲12
	Servië	78	▲12
GROOTSTE DALERS	Kuwait	52	▼14
	Zuid-Afrika	61	▼14
	Sri Lanka	85	▼14
	Dominicaanse Republiek	104	▼12
	Lesotho	131	▼11

[▲# = stijging (van #) in ranking; ▼# = daling (van #) in ranking]

Bron: Erasmus Centre for Business Innovation (2017), op basis van WEF Global Competitiveness Report 2017-2018

Executive Opinion Survey en Verantwoording

Deze uitkomsten zijn mede gebaseerd op de *Executive Opinion Survey* die ook dit jaar door het *Erasmus Centre for Business Innovation* onder grote Nederlandse bedrijven en MKB-bedrijven is uitgevoerd. Daarnaast is veelvuldig gebruik gemaakt van secundaire data (o.a. IMF, OECD, World Bank). In totaal zijn 114 indicatoren gehanteerd die geclusterd zijn in 12 pilaren van concurrentievermogen. De projectleider is Prof. dr. Henk W. Volberda, die het onderzoek met assistentie van Anne van den Heuvel heeft uitgevoerd. Tevens dank aan onderzoekers Dr. Rick Hollen en Dr. Kevin Heij voor het mede analyseren van de data.

Voor nadere informatie over dit rapport kunt u contact opnemen met Henk Volberda, op +31 10 408 2210 / +31 6 12972233 of per e-mail op hvolberda@rsm.nl.

Rotterdam School of Management, Erasmus University (RSM) behoort tot de top 10 van Europese business schools. RSM richt zich op het ontwikkelen van zakelijke leiders met een internationale carrière die voor positieve verandering kunnen zorgen en zich op een innovatieve manier inzetten voor een duurzame toekomst. RSM biedt een breed scala aan bachelor, master, MBA, PhD en executive programma's waarin studenten zich kunnen ontwikkelen tot kritische, creatieve, betrokken en samenwerkende denkers en doeners. RSM is gevestigd in de internationale havenstad Rotterdam, een bruisend knooppunt van bedrijven, logistiek en handel. Studievoorlichting en activiteiten van RSM voor toekomstige studenten, executives en alumni worden ook aangeboden vanuit ons kantoor in Chengdu, China. www.rsm.nl

Voor meer informatie over RSM kunt u contact opnemen met Ramses Singeling, Media & PR Officer, op +31 10 408 2028, of per e-mail op singeling@rsm.nl.